

RECENZJA

Prof. dr hab. Elżbieta Barbara Zybert
Warszawa - UW

FORUM BIBLIOTEK MEDYCZNYCH 2011 R. 4 nr 1 (7)

Przedstawiony do recenzji kolejny numer (7) półrocznika „*Forum Bibliotek Medycznych*” stanowi zbiór 25 różnorodnych artykułów w sposób pośredni bądź bezpośredni odnoszących się do bibliotekarstwa i działalności informacyjnej w zakresie nauk medycznych.

Poruszana w nich problematyka dotyczy spraw związanych z działalnością organizacji wspierających funkcjonowanie bibliotek szkół wyższych, zagadnień metodologicznych, prawnych, działalności informacyjnej w poszczególnych bibliotekach, analiz bibliometrycznych, doskonalenia jakości kształcenia, szkoleń i przysposobienia informacyjnego, kolekcji specjalnych w zbiorach bibliotecznych oraz reklamy medycznej.

Działalność organizacji wspierających funkcjonowanie bibliotek szkół wyższych

Ewa Dobrzyńska-Lankosz (*Konferencja Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich (1997-2011)*) przybliżyła historię Konferencji Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich (KDBASP), cele jej powstania oraz realizowane zadania - a więc wspieranie, rozwijanie, doskonalenie i promowanie bibliotek szkół wyższych. KDBASP to ważne gremium – służy wspieraniu inicjatyw zmierzających do doskonalenia funkcjonowania bibliotek szkół wyższych, reprezentowaniu interesów ich pracowników oraz dbaniu o społeczny prestiż zawodu bibliotekarza i pracownika informacji naukowej.

Ze względu na niekwestionowane zasługi dla polskiego bibliotekarstwa akademickiego cenne jest, że taki tekst został zaprezentowany na łamach Forum. Z jednej strony przypomina pracownikom bibliotek o prowadzonych przez KDBASP

pracach, a z drugiej może zachęcić środowisko do większego wspomagania tego zespołu w jego przedsięwzięciach.

Zagadnienia metodologiczne

Włodzimierz Borkowski (*Medycyna oparta na dowodach (EBM) w praktyce klinicznej*) w interesującym tekście przedstawia metodologię zwaną „medycyna oparta na dowodach” („medycyna oparta na faktach” czy „praktyka medyczna oparta na wiarygodnych i aktualnych publikacjach”) wykorzystywaną do podejmowania decyzji w praktyce klinicznej. Istota tej metodologii, po rozpoznaniu sytuacji klinicznej, polega na zapoznaniu się z danymi z badań naukowych, a więc na umiejętności ich znalezienia, krytycznej ocenie pod kątem wiarygodności i odpowiedniości dla danego pacjenta i wyborze postępowania optymalnego w danej sytuacji. W efekcie analizy i badań powstają przeglądy systematyczne literatury zawierające krytyczną ocenę i syntezę z zastosowaniem kryteriów naukowych wiarygodnych badań danego problemu medycznego nazywane praktyką opartą na dowodach.

Tekst ten, oprócz przybliżenia efektów i znaczenia tej metody dla praktyki medycznej, zasługuje na uwagę także ze względu na to, że może przyczynić się do lepszego zrozumienia i popularyzacji tej metody w odniesieniu do bibliotekarstwa. Zasady Evidence-based librarianship, sformułowane przez J. Eldredge’a, A. Booth’a i D. Konfogiannikisa są coraz chętniej wykorzystywaną metodą działania, o czym informacje można znaleźć również na stronach recenzowanego numeru.

Barbara Niedźwiedzka w swoim artykule „*Badania w zakresie medycznej informacji naukowej w Polsce w latach 2001-2010, a współczesne potrzeby poznawcze w tej dziedzinie*” dzieli się uwagami na temat badań naukowych w zakresie informacji naukowej w sektorze ochrony zdrowia, jakie zostały przeprowadzone w ostatnich dziesięciu latach. Jest to tekst bardzo potrzebny dla bibliotekarzy i bibliotekoznawców/specjalistów informacji naukowej. Być może przyczyni się do poprawy jakości publikacji naukowych z punktu widzenia prezentowanej metodyki i tym samym wzrośnie ich wartość poznawcza oraz możliwość implementacji wyników do praktyki innych bibliotek.

Bogumiła Bruc: „*Wykorzystanie EndNote Web w pracach naukowo-badawczych z zakresu biomedycyny*” przedstawia program EndNote Web będący narzędziem wspomagającym tworzenie bibliografii i umożliwiającym uporządkowanie danych bibliograficznych uzyskanych w wyniku przeszukiwania elektronicznych baz danych i stron internetowych. Popularyzowany przez autorkę program nie tylko podwyższa wiarygodność publikacji przygotowywanych przez badaczy, ale także umożliwia im przechowywanie i zapisywanie wybranych pozycji w taki sposób, aby można było do nich szybko dotrzeć, otworzyć i wykorzystać.

Zagadnienia prawne

Bolesław Howorka (*Prawo autorskie o dozwolonym użytku chronionych utworów*) wyjaśnia zapisy i ich interpretację w odniesieniu do praw autorskich, które mają zapewniać równowagę pomiędzy prawami twórców a użytkownikami dzieł objętych ochroną tak, aby nie ograniczać im dostępu do dóbr kultury i osiągnięć nauki. Przedmiotem jego uwagi są polskie przepisy dotyczące praw autorskich i praw pokrewnych (Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych) oraz międzynarodowe (Akt paryski Konwencji berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych akty międzynarodowe z 24.07.1971 r.; Dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady Europy z 22.05.2001 r. w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym), a także ustawy i rozporządzenia odnoszące się do funkcjonowania bibliotek i korzystania przez nie, np. z urządzeń reprograficznych. Przydatność takich tekstów wydaje się być oczywista.

Działalność informacyjna w poszczególnych bibliotekach

Danuta Kapinos: „*Informacja normalizacyjna w szkole wyższej*” przybliżyła działalność Punktu Informacji Normalizacyjnej, działającego w Bibliotece Politechniki Świętokrzyskiej.

Analizy bibliometryczne

Niezwykle aktualne problemy porusza artykuł Anny Grygorowicz: „*Nowe zasady oceny parametrycznej: punktacja polskich czasopism naukowych*”. Autorka przedstawia w nim zadania Komitetu Ewaluacji Jednostek Naukowych (KEJN) i zestawia je z postulatami Konferencji Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich. Bartłomiej Siek (Impact Factor a wybrane wskaźniki bibliometryczne w rankingach jednostek Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego w latach 2005-2010) przybliżył wyniki badań dotyczących porównania wartości IF publikacji jednostek GUM z liczbą cytowań, z IF jednostki, z punktacją ministerialną oraz z liczbą prac w czasopiśmie z *Journal Citation Report*. Choć tekst poświęcony jest uczelni gdańskiej – to spostrzeżenia i uwagi, także wyjaśniające funkcjonowanie IF, mogą być przydatne dla innych uczelni nie tylko medycznych.

Doskonalenie jakości kształcenia

Józef Kobos: „*Proces Boloński – podstawą zmian w szkolnictwie wyższym*” i „*Wewnętrzny system oceny jakości kształcenia w ramach Procesu Bolońskiego*”, przedstawiają założenia Procesu Bolońskiego dotyczące Ramowych struktur kwalifikacji Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego oraz wewnętrzny system oceny utworzony w Uniwersytecie Medycznym w Łodzi.

Szkolenia i przysposobienia informacyjne

Zamieszczony w numerze zbiór tekstów Tomasza Milewicza i współautorów (*Szkolenia z zakresu informacji naukowej – spostrzeżenia i propozycje studentów medycyny; Szkolenie w bibliotece medycznej z perspektywy zmotywowanego studenta medycyny – opis przypadku; Rola szkoleń w nabywaniu umiejętności informacyjnych przez studentów medycyny Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego Collegium Medicum w Krakowie – pilotażowe badania ankietowe; Przebieg studiów a ocena umiejętności informacyjnych studentów medycyny Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego CM w Krakowie – pilotażowe badania ankietowe; Zmiany samooceny umiejętności informacyjnych studentów medycyny w trakcie studiów – pilotażowe badania ankietowe studiujących na Wydziale Lekarskim UJ CM w Krakowie; Wpływ wybranych czynników występujących przed studiami na wyniki nabywania umiejętności informacyjnych przez studentów medycyny; Samoocena umiejętności informacyjnych przez studentów Wydziału Lekarskiego UJ CM w Krakowie, a miejsce ukończenia szkoły średniej i znajomość języków obcych przed rozpoczęciem studiów*) prezentuje w sposób całościowy założenia dotyczące szkoleń z zakresu umiejętności informacyjnych dla studentów medycyny, a także przedstawia wyniki badań odnoszących się do oceny tych szkoleń i ich wpływu na nabywanie umiejętności informacyjnych dokonanej przez ich uczestników. Uzyskane rezultaty badawcze mogą posłużyć do doskonalenia takich szkoleń, prowadzonych w bibliotekach innych uczelni medycznych w kraju.

Witold Kozakiewicz (*Using Moodle e-Learning Platform for first year students library training - three years of transformation*), a także Magdalena Słocińska (*Wybrane elementy interaktywne na platformie e-learningowej Moodle*) przedstawili oprogramowanie Moodle pozwalające na udostępnianie i zarządzanie kursami, wspierające proces kształcenia na odległość. Ukazali możliwość zastosowania platformy e-learningowej do przysposobienia bibliotecznego oraz przygotowywania interaktywnych materiałów dydaktycznych

W tomie zamieszczono dwa teksty poświęcone pomocom dydaktycznym dla potrzeb sektora medycznego: podręcznikowi dla bibliotekarzy, uczącemu kompetencji informacyjnych i podręcznikom z zakresu medycyny dla studentów. Barbara Niedźwiedzka (*Podręcznik dla bibliotekarzy uczących kompetencji informacyjnych w sektorze ochrony zdrowia*) zaprezentowała podręcznik, który powstał w wyniku realizacji projektu polsko-norweskiego. Jego celem było doskonalenie umiejętności zawodowych bibliotekarzy medycznych, poprzez, m. in., opracowanie programu kształcenia bibliotekarzy realizujących w bibliotekach medycznych zadania dydaktyczne. Magdalena Kwiatkowska (*Warszawskie edycje podręczników*

medycznych w XIX i na początku XX wieku) przedstawiła rynek podręczników medycznych w Warszawie w okresie od założenia pierwszej akademii medycznej w 1809 roku, do chwili wybuchu I wojny światowej w 1914 r.

Kolekcje specjalne w zbiorach bibliotecznych i reklama wizualna

Anna Mielczarek (*O ekslibrisie w zarysie*) omówiła historię ekslibrisów, ich tematykę, techniki wykonania, a także imprezy poświęcone ekslibrisowi, organizowane przez różne instytucje. Natomiast Jan Dąbrowski (*Ekslibrisy stomatologów w zbiorach Biblioteki Akademii Medycznej we Wrocławiu*) zaprezentował ekslibrisy o charakterze medycznym znajdujące się w kolekcji zbiorów specjalnych Biblioteki Akademii Medycznej we Wrocławiu.

Anna Budzińska, Marzena Świerczyńska (*Znaki proveniencyjne w czasopiśmie w zbiorach Biblioteki Akademii Medycznej we Wrocławiu*) przedstawiły znaki proveniencyjne - pieczętki - zamieszczone w XIX wiekowych czasopiśmie, głównie niemieckich, znajdujących się w Bibliotece Akademii Medycznej we Wrocławiu.

Dagmara Szmajser (*Reklama w medycynie*) przybliżyła historię reklamy medycznej, zwracając uwagę na jej aspekt etyczny.

Oprócz części zawierającej artykuły w recenzowanym numerze zamieszczono materiały z XXIX Konferencji Problemowej Bibliotek Medycznych zatytułowanej „Strategia kształtowania profilu bibliotekarza medycznego”, która odbywała się w Szczecinie w dniach 7-9 VI 2011 r. w Bibliotece Głównej Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego. Podczas trwania konferencji zaprezentowano 39 referatów, których tematyka doskonale wpisuje się w problematykę całego numeru „Forum Bibliotek Medycznych”.

Wystąpienia konferencyjne dotyczyły:

- wizerunku nowoczesnego bibliotekarza medycznego (perspektyw jego rozwoju, kompetencji zawodowych bibliotekarzy bibliotek naukowych, ich motywacji;
- kształcenia i doskonalenia bibliotekarzy medycznych, efektywności nauczania;
- zagadnień bibliograficznych i bibliometrii (oceny bibliometryczne pracowników naukowych i ich publikacji), metod oceny publikacji naukowych i wątpliwości pojawiających się w związku z oceną;
- elektronicznych źródeł z zakresu medycyny, platform e-learningowych dla klinicystów, serwisów EBSCO dla bibliotek medycznych;
- zagadnień prawnych twórczości bibliotekarzy - pracowników bibliotek naukowych.

Niezależnie od prezentowanych tekstów zamieszczony został serwis fotograficzny

z tej konferencji i towarzyszących jej wycieczek do Berlina i Poczdamu.

Zebranie wszystkich materiałów przedstawionych podczas konferencji umożliwia szerokim rzeszom zainteresowanych osób zapoznanie się z tekstami omawiającymi aktualne problemy jak kształcenie bibliotekarzy, czy analiza bibliometryczna publikacji pracowników naukowych. Szczególnie drugi z wymienionych problemów staje w ostatnich latach bliski bibliotekarzom bibliotek akademickich w związku z przygotowywaniem przez nie analiz bibliometrycznych pracowników naukowych oraz jednostek uczelni. Dane takie, przypomnę, są niezbędne dla oceny parametrycznej uczelni i wydziałów, a w przypadku kandydatów do habilitacji i tytułu profesora wymagane przez Centralną Komisję do Spraw Stopni i Tytułów.

W tomie zamieszczono również (dział: *Leksykon biograficzny uczonych*) biogram profesora dr. hab. med. Jacka Bartkowiaka przygotowany przez Ryszarda Żmudę. Idea prezentowania na łamach „*Forum Bibliotek Medycznych*” sylwetek wybitnych naukowców oraz ich dorobku naukowego jest godna pochwały.

Przedstawiony do recenzji kolejny już numer „*Forum Bibliotek Medycznych*” jest niezwykle interesujący. Szczęólnego podkreślenia wymaga ranga znaczeniowa podjętej tematyki, którą można uznać za priorytetową dla rozwoju naukowego w zakresie bibliotekarstwa zwłaszcza akademickiego - nie tylko zresztą medycznego. Zawarte w tomie artykuły dotyczą problematyki bardzo ważnej i aktualnej. Zaprezentowane w artykułach wyniki badań są przekonujące i umożliwiają odwoływanie się do nich, bądź wdrażanie ich do działań realizowanych w różnych bibliotekach.

Z pewnością wśród tych tekstów każdy z czytelników znajdzie coś dla siebie, zarówno dla doskonalenia własnej pracy zawodowej jak i odkrywania twórczych zainteresowań związanych z biblioteką i bibliotekarstwem.